

Rijad Šestan

Behram-begova medresa u Tuzli

ŠKOLSKA BIBLIOTEKA BEHRAM-BEGOVE MEDRESE U TUZLI OD REAKTIVIRANJA RADA MEDRESE 1993. GODINE DO 2014. GODINE

(SA OSVRTOM NA SPAŠENU GRAĐU
BIBLIOTEKE NAKON 1949. GODINE)

DOI: 10.58584/2490-3752.2021.7.6.75

SAŽETAK

U radu se ukazuje na značaj i ulogu Behram-begove medrese na području sjeveroistočne Bosne sve do njenog zatvaranja 1949. godine. Nakon zabrane rada sačuvan je bogat fond školske biblioteke medrese iz tog perioda, koji se navodi na početku rada. Spominje se i najstariji rukopis tog fonda koji je nastao 1524. godine. U nastavku rada govori se o periodu reaktiviranja rada medrese u ratnim okolnostima 1993. godine. U tekstu su navedeni detalji u vezi sa nastankom i formiranjem školske biblioteke. Spomenuti su i bibliotekari te način funkcioniranja biblioteke do 2014. godine.

Ključne riječi: *školska biblioteka, bibliotekari, rukopis, stari knjižni fond Medrese*

Uvod

Grad Tuzla imu dugu i bogatu povijest svog postojanja. Dio tog lepršavog i bogatog iskustva jeste i Behram-begova medresa u Tuzli. Medresa je najstarija odgojno-obrazovna ustanova na području sjeveroistočne Bosne, a također joj pripada i status jedne od najstarijih medresa u Bosni i Hercegovini uopće. Prema najnovijim istraživanjima sa kojima raspoložemo prvi spomeni medrese sežu čak do 1626. godine. Bila je stjecište duhovnog i kulturnog života Tuzle i njene okoline. Medresa je vijekovima vršila svoju funkciju i odgajala i obrazovala buduće alime i ljude od pera. Oni su svojim životom i radom doprinosili kulturnom, duhovnom, vjerskom i svakom drugom napretku Tuzle i njene okoline. Njen utjecaj kroz vijekove je bio veoma značajan. Širila je ispravan nauk o vjeri islamu i razvijala ljubav prema knjizi i pisanoj riječi. Svoju misiju je vrijedno ispunjavala sve do 15. januara 1949. godine kada je tadašnji državni aparat zabranio njen rad i djelovanje. Objekat u kojem je medresa bila smještena je srušen 1974. godine. Od tog impozantnog zdanja, izgrađenog u pseudomaurskom stilu, ostala je još samo njena kapija. Kapija je danas jedan od najprepoznatljivijih simbola grada Tuzla.

1. Stari knjižni fond Medrese

Prvi podatak o školskoj biblioteci Behram-begove medrese pronašli smo u *Hikmetu*, u kojem se spominje da je Medresa imala lijepu biblioteku koja je formirana 1924. godine. U istom tekstu se govori da je sačuvan samo manji broj knjiga, pojedinih dokumenata i svjedočanstava. Važno je istaći da Hifzija Suljkić, u gore spomenutom radu, spominje bogat fond školske biblioteke koji je uništen, kao što su rukopisi na arapskom, turskom i perzijskom jeziku, muslimanski listovi: *Behar* (10 godišta), *Biser* (3 godišta), *Novi Behar* (17 godišta), *Tarik* (2 godišta), *Mualim* (3 godišta), *Misbah* (1 godišta) i *Yeni Misbah* (2 godišta). Na osnovu nekoliko podataka možemo pretpostaviti da je navedeni bibliotečki fond postojao do 1948. godine, ali je premještanjem sa Gornje kapije u Bijelu džamiju, prema tvrdnji Hifzije Suljkića, fond većinom uništen. Šta se desilo sa ostatkom bibliotečke građe odgovor nudi dr. Senad Čeliković u svojoj knjizi *Islamske biblioteke u Bosni i Hercegovini 1878-2010*. Čeliković, također, govori o bogatom knjižnom fondu koji je stradao u burnim vremenima dvadesetog stoljeća, a ono što je sačuvano nakon prisilnog zatvaranja Medrese 1949. godine pohranjeno je u prostorijama

Odbora Islamske vjerske zajednice u Tuzli. Čeliković u svojoj knjizi dalje tvrdi da je od tog knjižnog fonda, koji je sačuvan u prostorijama Odbora IVZ-a u Tuzli, bila formirana Biblioteka "Behram-beg". Međutim, važno je da je dio sačuvanog knjižnog fonda školske biblioteke Behram-begove medrese našao svoje mjesto i spas u knjižnom fondu JU Specijalne biblioteke „Behram-beg“ u Tuzli.

U prostorijama JU Specijalne biblioteke „Behram-beg“ u Tuzli pronašli smo inventarnu knjigu u kojoj su evidentirani sačuvani primjerci bibliotečke građe stare mederesanske biblioteke. Na početnoj stranici inventarne knjige piše: "Biblioteka IVZ-a 'Behrambeg' - Islamska zbirka". Ispod navedenog teksta nalazi se tekst na arapskom, staroosmanskom i perzijskom jeziku koji označava islamsku zbirku. U inventarnoj knjizi naznačen je način nabavljanja knjige tako da možemo doći do podatka koja građa je spašena i smještena u prostorijama Specijalne biblioteke „Behram-beg“ u Tuzli. Navedena građa nije smještena kao poseban fond, već je razvrstana po naučnim oblastima (hadis, akaid, fikh...). Unos građe u inventarnu knjigu je razvrstan po oblastima, a mi ćemo spomenuti samo one oblasti u kojima se nalazi bibliotečka građa iz starog medresanskog fonda:

- Kur'an – 7 knjiga:
 - MUHAMMED ET-TEFSIRI, *ديباجه ترجمه تبيان* DIBADŽEI TERDŽUMEI TIBJAN (III sv.), štamparija „Amira“, Istanbul, 1209/1794., tvrdi uvez, na arapskom i turskom jeziku, pisano arapskim pismom, 418 stranica.
 - MUHAMMED ET-TEFSIRI, *ديباجه ترجمه تبيان* DIBADŽEI TERDŽUMEI TIBJAN (VI sv.), štamparija „Amira“, Istanbul, 1209/1794., tvrdi uvez, na arapskom i turskom jeziku, pisano arapskim pismom, 405 stranica.
 - EL-HAMAMI, *تفسيريس لحمامي*, TEFSIRU JASIN LIHAMAMI, državna štamparija Istanbul, 1301/1883., tvrdi uvez, na arapskom jeziku, arapsko pismo, 48 stranica.
 - MUHAMMED B. MUSTAFE ET-TURHALI, *تفسير جزء نباء*, TEFSIRU DŽUZI' NEBE', bez izdavača, mjesta i godine, tvrdi uvez, na arapskom jeziku i pismu, 93 stranice.
 - MUHAMMED ET-TEFSIRI, *تفسير تبيان ترجمه*, TERDŽE-MEI TIBJAN (I SV.), štamparija „AMIRA“ Istanbul, bez

godine izdanja, tvrdi uvez, turski jezik, arapsko pismo, 522 stranice.

- MUHAMMED ET-TEFSIRI, تفسير تبيان ترجمه, *TERDŽEMEI TIBJAN (II SV.)*, štamparija „AMIRA“ Istanbul, bez godine izdanja, tvrdi uvez, turski jezik, arapsko pismo, 466 stranice.
- MUHAMMED B. PIR ‘ALI EL-BERGIVI, دريتميم, *DURRIJE-TIM*, štamparija „AMIRA“ Istanbul, 1253/1843., tvrdi uvez, turski jezik, arapsko pismo, 89 stranica.
- Hadis – 7 knjiga:
 - DAVUD B. MUHAMMED EL-KARISI, شرح أصول الحديث, *ŠERHU USULIL-HADISI LIL BERGIVI*, Izdavačko udruženje Istanbul, 1314/1896., mehki uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 48 stranica.
 - MUHAMMED B. ISMAIL EL-BUHARI, (3-4) صحيح البخاري, *SAHIHUL-BUHARI (III i IV sv.)*, Državna štamparija Kairo, 1304/1886., arapski jezik, arapsko pismo, stranice III-231 i IV-216.
 - Komentator: ŠEJH EL-KASTALANI, شرح صحيح البخاري, *ŠERHUL-BUHARI (I IZDANJE) (III i IV)*, Državna štamparija Kairo, 1304/1886., tvrdi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 231 i 216 stranica.
 - EBU ISA MUHAMMED ET-TIRMIZI, الشماء, *ŠEMAIL*, Državna štamparija Istanbul, 1291/1874., mehki uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 128 stranica.
 - ALI B. SULTAN MUHAMMED EL-KARI, (|) شرح الشفاء في, تعريف حقوق المصطفي, *ŠERHU-ŠŠIFAI (I sv.)*, Hadži Muharrem ef. Bosnevi, Istanbul, 1285/ , tvrdi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 764 stranice.
 - ALI B. SULTAN MUHAMMED EL-KARI, (||) شرح الشفاء في, تعريف حقوق المصطفي, *ŠERHU-ŠŠIFAI (I sv.)*, Hadži Muharrem

- ef. Bosnevi, Istanbul, 1285/ tvrdi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 565 stranica.
- ALI B. SULTAN MUHAMMED EL-KARI, (|) شرح الشفاء في (|), تعريف حقوق المصطفى, *ŠERHU-ŠŠİFA (I sv.)*, Šeriketu samani-jeti-usmanijeti, Istanbul, 1307/1889., tvrdi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 764 stranica.
 - Akaid – 2 knjige:
 - MUSA AKIGIT ZADE, اورويامدنيتتن اساسنه بر نظر, Štamparija Džemal ef., Istanbul, 1315/, tvrdi uvez, turski jezik, arapsko pismo, 58 stranica.
 - EŠ-ŠEJH MUHAMMED DŽEMALUDDIN EL-KASIM ED-DIMIŠKI, دلائل التوحيد, *DELAILUT-EVHIDI (II IZDANJE)*, Ka-iro, arapski jezik, arapsko pismo, 186 stranica.
 - Fikh – 23 knjige:
 - ABDULLATIF B. FERİŠTE IBN ABDIL MELIK, شرح المنار في, الأصول, *ŠERHUL-MENAR FIL-USULI*, Istanbul, 1307/1889., tvrdi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 373 stranice.
 - ABDURAHMAN B. ŠEJH MUHAMMED B. SULEJMAN ŠEJH ZADE-DAMADI, مجمع الأنهر في شرح ملتقى الأبحر, *MED-ŽMEU-L-ENHURI FI ŠERHI MÜLTEKAL EBHÜRİ (II sv.)*, Daru-l-hilafa: Muhammed Lebib, Istanbul, 1273/1856., tvrdi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 948 stranica.
 - MEVLANA MUHAMMED B. FARAMUS – MULA HUSREV, مرآة الأصول في شرح مرعاة الوصول, *MIR'ATUL-USULI FI ŠERHI MİRKATIL-VUSULI*, Istanbul, 1262/1845., tvrdi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 370 stranica.
 - EL-IMAM EBUL-HUSEJN MUHAMMED B. MUHAMMED EL-KUDURI EL-HANEFI, كتاب القدوري, *KITABUL-KUDURI*, H. Muharrem ef. Bošnjak, Istanbul, 1293/1876., tvrdi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 144 stranice.

- EBUL HASAN EL-KUDURI, كتاب القدوري, *KITABUL-KUDURI*, Karahisari H. Ali ef., Istanbul, 1282/1865., tvrdi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 156 stranica.
- BABADAGI, حلبى ترجمه سى, *HALEBI TERDŽEMEI*, Istanbul, 1286/, tvrdi uvez, turski jezik, arapsko pismo, 319 stranica.
- IBRAHIM B. MUHAMMED B. IBRAHIM EL-HALEBI, حاشية على منية المصلى وغنية المتملى, Istanbul, 1287/1870., tvrdi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 562 stranice.
- EMIN FEHIM PAŠA, عزيزية شرح على القدوري, *AZIZIJETUN ŠERHU ALEL-KUDURI*, Državna štamparija, Istanbul, 1314/1896., tvrdi uvez, na arapskom i turskom jeziku, arapsko pismo, 339 stranica.
- EMIN FEHIM PAŠA, عزيزية شرح على القدوري, *AZIZIJETUN ŠERHU ALEL-KUDURI*, Parsaadet, Istanbul, 1314/1896., tvrdi uvez, na arapskom i turskom jeziku, arapsko pismo, 339 stranica.
- EMIN FEHIM PAŠA, قدورى ترجمه سى (عزيزية), *(AZIZIJA) KUDURI TERDŽEMESI*, Istanbul, 1314/1896., tvrdi uvez, na arapskom i turskom jeziku, arapsko pismo, 349 stranica.
- منية المصلى وغنية المبتدى, *MUNJETUL-MUSALIVE GUNJETUL-MUBTEDI*, Istanbul, 1308/, arapski jezik, arapsko pismo, 56 stranica.
- SEDIDUDDIN EL-KAŠGARI, منية المصلى وغنية المبتدى, *MUNJETUL-MUSALIVE GUNJETUL-MUBTEDI*, Istanbul, 1308/1890., mehki uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 56 stranica.
- ABDUL HALIM, حاشية درر (|), *HAŠIJETU DURER (I sv.)*, Štamparija „Amira“, Istanbul, 1270/, tvrdi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 480 stranica.
- ABDUL HALIM, حاشية درر (||), *HAŠIJETU DURER (II sv.)*, Štamparija „Amira“, Istanbul, 1270/, tvrdi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 483-898-415 stranica.

- شرح الدرر والغرر (|), ŠERHUD-DURERI VEL-GURERI (sv. I), štamparija „Darut-tibaa“, Bulak, Kairo, 1258/, mehki povez, turski jezik, arapsko pismo, 449 stranica.
- شرح الدرر والغرر (| |), ŠERHUD-DURERI VEL-GURERI (sv. II), štamparija „Darut-tibaa“, Bulak, Kairo, 1258/, mehki povez, turski jezik, arapsko pismo, 342 stranica.
- MEVLANA MUHAMMED B. FARAMUZ-MULA HUSREV, الدرر شرح الغرر (|), ED-DURERU ŠERHUL-GURERI (sv. I), štamparija „Amira“, Istanbul, 1258/, tvrdi uvez, turski jezik, arapsko pismo, 516 stranica.
- MEVLANA MUHAMMED B. FARAMUZ-MULA HUSREV, الدرر شرح الغرر (| |), ED-DURERU ŠERHUL-GURERI (sv. II), štamparija „Amira“, Istanbul, 1258/, tvrdi uvez, turski jezik, arapsko pismo, 411 stranica.
- بهجة الفتاوي، BEHDŽETUL-FETAVA, „Amira“, Istanbul, 1266/1849., tvrdi uvez, turski jezik, arapsko pismo, 643 stranice.
- SEID MUHAMMED MEKKI, سراجية، SIRADŽIJA, Istanbul, mehki uvez, turski jezik, arapsko pismo, 163 stranice.
- MUHAMMED IHSAN, دَرّ الشكوك، DERRUS-SUKUK, „Amira“, Istanbul, 1288/1871., tvrdi uvez, turski jezik, arapsko pismo, I-228 II-253 stranice.
- DEBBAG ZADE NUMAN EFENDI, تحفة السكوك، TUHVET-TUSUKUK, Hilafetska štamparija, Istanbul, 1248/1832., tvrdi uvez, turski jezik, arapsko pismo, 417 stranica.
- BABADAGI IBRAHIM B. ABDULLAH B. IBRAHIM، حلبي صغیر، HALEBI SAGIR, Istanbul, 1258/, tvrdi uvez, turski jezik, arapsko pismo, 299 stranica.
- Filozofija – tesawuf, 1 knjiga:
 - ETTEFTAZANI, رسالة في وحدة الوجود، RISALETU FI VAHDE-TIL-VUDŽUD, Alibegova štamparija, Istanbul, 1294/1877., tvrdi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 163 stranice.

- Filozofija, 6 knjiga:
 - KUTBUDDIN ERRAZI, شرح متن الشمسية تصورات, *ŠERHU METNIŠ-ŠEMSIJJJE TESAVVURAT*, Mahmutbegova štamparija, Istanbul, mehki uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 58 stranica.
 - KUTBUDDIN ERRAZI, شرح متن الشمسية تصديقات, *ŠERHU METNIŠ-ŠEMSIJJJE TESAVVURAT*, Mahmutbegova štamparija, Istanbul, mehki uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 59-178-120 stranice.
 - فناري, *FENARI*, „Amira“, Istanbul, 1263/, mehki uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 104 stranice. (Napomena: Duplikat knjige nalazi se pod inv. br. 302).
 - فناري, *FENARI*, „Amira“, Istanbul, 1263/, mehki uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 104 stranice.
 - HADŽI IBRAHIM B. MUHAMMED EL-, در الناجي شرح ايساغوجي, *DURUN-NADŽI ŠERHU IBAGUDŽI*, H. Muharrem ef., Istanbul, 1267/, mehki uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 154 stranice.
 - ES-SEJJID EŠ-ŠERIF EL-DŽURDŽANI, خاشية السيد علي التصورات, *HAIŠIJETUS-SEJJIDI ALET-TESAVVURAT*, Muhammed Seid, Istanbul, 1260/1844., tvrđi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 147 stranica.
- Vaz – propovijed, 4 knjige:
 - EBU SEID EL-HADIMI, المريقة شرح الطريقة (2), *EL-BERIKATU ŠERHUT-TARIKATI (II sv.)*, H. Muhareem ef. Bošnjak, Istanbul, 1287/1870., tvrđi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 741 stranica.
 - EN-NASR B. MUHAMMED B. IBRAHIM ES-SAMARKANDI, تنبيه الغافلين, *TENBIHUL-GAFILIN*, 1302/1884., tvrđi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 260 stranica.
 - شرح التعليم المتعلم, *ŠERHU TEALIMU-L-MUTEALLIM*, 1296/1878., arapski jezik, arapsko pismo, 84 stranice.

- EBU SEID MUHAMMED EL-HADIMI I DRUGI, شرح ديباجه, النثناء ج, ŠERH DIBADŽE EN-NETAIDŽ, Istanbul, tvrdi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 244 stranice.
- Osmansko pravo – 5 knjiga:
 - ZAKONODAVAC, دستور (جزء أولي), DESTUR (I DIO), „Amira“, Istanbul, 1289/ tvrdi uvez, turski jezik, arapsko pismo, 830 stranica.
 - ZAKONODAVAC, دستور (جلد ثالث), DESTUR (III DIO), Istanbul, 1293/1876., tvrdi uvez, turski jezik, arapsko pismo, 571 stranica. (Dodatak suhom olovkom: USTAV III sv.).
 - ZAKONODAVAC, دستور (جلد رابع), DESTUR (IV DIO), „Amira“, Istanbul, 1295/1878., tvrdi uvez, turski jezik, arapsko pismo, 1047 stranica. (Dodatak suhom olovkom: USTAV IV sv.).
 - ZAKONODAVAC, دستور (ذيل), DESTUR (ZEJL), Istanbul, 1299/, tvrdi uvez, turski jezik, arapsko pismo, 253 stranice. (Dodatak suhom olovkom: USTAVNI AMANDMAN).
 - ZAKONODAVAC, تعليمات عمومية ولايت نظامية, T'ALIMATI 'UMUMIJE VILAJETI NIZAMIJE, Bosanska vilajetska štamparija, Sarajevo, 1284/1867., turski jezik, arapsko pismo, 273 stranice. (Dodatak suhom olovkom: ODREDBE O VILAJETIMA).
- Arapski jezik 56 knjiga:
 - AHMED B. ALI B. MESUD, مرايح الأرواح, MERAHUL-ERVAH, „Mahmud-beg“, Istanbul, 1317/, tvrdi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 176 stranica. (Napomena: U istom povezu nalaze se djela pod inv. br. 399, 400 i 401).
 - AHMED B. ALI B. MESUD, مقصود, MAKSUD, „Mahmud-beg“, Istanbul, 1317/ tvrdi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 178-209-31 stranica.

- AHMED B. ALI B. MESUD, البناء في الصرف, *EL-BINAU FIS-SARFI*, „Mahmut-beg“, Istanbul, 1317/, tvrdi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 210-235-25 stranica.
- AHMED B. ALI B. MESUD, كتاب امثلة, *KITABU EMSILA*, „Mahmud-beg“, Istanbul, 1317/, tvrdi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 236-256-20 stranica.
- EBU AMR USMAN B. UMER – IBN HADŽIB, كافية, *KAFIJA*, Istanbul, tvrdi uvez, 109 stranica.
- EL-BERGIVI, اظهار للركوى, *IZHAR LIL-BERGIVI*, Istanbul, tvrdi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 80 stranica.
- ABDUL-KAHIR EL-DŽURDŽANI, عوامل, *AVAMIL*, Istanbul, tvrdi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 13 stranica.
- EBU AMR USMAN B. UMER – IBN HADŽIB, كافية, *KAFIJA*, Štamparija H. Izet-efendi, Istanbul, 1296/1878., mehki uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 29 stranica. (Napomena: Uvezano sa djelima *Izhar* i *Avamil*).
- EL-BERGIVI, اظهار للركوى, *IZHAR LIL-BERGIVI*, Štamparija H. Izet-efendi, Istanbul, 1296/1878., mehki uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 30-57-27 stranica.
- ABDUL-KAHIR EL-DŽURDŽANI, عوامل, *AVAMIL*, Štamparija H. Izet-efendi, Istanbul, 1296/1878., mehki uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 58-63-5 stranica.
- EBU AMR USMAN B. UMER – IBN HADŽIB, كافية, *KAFIJA*, 1306/1888., arapski jezik, arapsko pismo, 29 stranica. (Napomena: Uvezano sa djelima *Izhar* i *Avamil*).
- EL-BERGIVI, اظهار للركوى, *IZHAR LIL-BERGIVI*, 1296/1878., mehki uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 30-57-27 stranica.
- ABDUL-KAHIR EL-DŽURDŽANI, عوامل, *AVAMIL*, 1306/1888., mehki uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 58-64-6 stranica.

- EBU AMR USMAN B. UMER – IBN HADŽIB, كافية, *KAFIJA*, Hasan Hilmi el-Kutubi, Istanbul, 1317/1899., mehki uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 21 stranica.
- EL-BERGIVI, اظهار للدر كوي, *IZHARUL-ESRAR*, Hasan Hilmi el-Kutubi, Istanbul 1317/1899., mehki uvez, arapski jezik, arapsko pismo. (Napomena: Oštećene i nedostaju stranice).
- EBU AMR USMAN B. UMER – IBNI HADŽIB, الكافية, *EL-KAFIJA LI IBNUL HADŽIB*, H. Ahmed Hulusi, Istanbul, 1321/1903., mehki uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 21 stranica.
- MUHAMMED PIR ALI EL-BERGIVI, اظهار الاسرار للدر كوي, *IZHARUL-ESRAR LIL BERGIVI*, H. Ahmed Hulusi, Istanbul, 1321/1903., mehki uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 21 stranica.
- ABDUL-KAHIR EL-DŽURDŽANI, عوامل, *EL-AVAMIL*, H. Ahmed Hulusi, Istanbul, 1321/1903., mehki uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 4 stranice.
- HAFNI-BEG NASIF I DRUGI, كتاب قواعد اللغة العربية, *KITABU KAVAILIL-LUGATIL-AREBIJJE*, Ministarstvo prosvjete, Kairo, 1327/1909., mehki uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 147 stranica.
- تلخيص الاساس, *TELHISUL-ESASI*, Državna štamparija, Istanbul, 1290/1872., mehki uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 96 stranica.
- MUHAMMED B. ABDURAHMAN EL-KAZVINI, تلخيص المعاني, *TELHISUL-MEANI*, H. Muharrem ef. Bošnjak, Istanbul, 1303/1885., mehki uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 56 stranica.
- KARADEPELI, قره‌ده‌به لي, *KARADEPELI*, Državna štamparija, Istanbul, 1270/1853., mehki uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 48 stranica.

- KARADEPELI, تعلقات قرديلي, Državna štamparija, Istanbul, 1270/1853., mehki uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 19 stranica.
- MAHMUD EL-ANTAKI, شرح العلاقة, ŠERHUL-ALAKA, h. Muharrem-efendi el-Bosnevi, Istanbul, 1285/1868., tvrdi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 137 stranica.
- ŠEMSUDIN AHMED B. SULEJMA B. KEMAL PAŠA, MUFTIJA, فلاح شرح المراح, FELAH ŠERHUL-MERAHI, Istanbul, 1306/1888., tvrdi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 186 stranica.
- MATLUB, مطلوب (شرح علي المقصود), MATLUB, Istanbul, 1304/1886., arapski jezik, arapsko pismo, 118 stranica.
- MULA DŽAMI, كافية شرحي ملاجامي, KAFIJE ŠERHI MULA DŽAMI, Istanbul, 1274/1857., tvrdi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 284 stranice.
- ABDURRAHMAN B. MUHAMMED EL-DŽAMI, كافية شرحي ملاجامي, ŠERHUL-KAFIJE, El-Hadždž Muharrem ef. Bošnjak, Istanbul, 1283/1866., tvrdi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 289 stranica.
- DIJAUDDIN JUSUF MULA DŽAMI, ملا جامي على الكافية, MULA DŽAMI ALEL KAFIJE, Istanbul, 1303/1885., tvrdi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 289 stranica.
- ABDURRAHMAN B. MUHAMMED EL-DŽAMI, ملا جامي على الكافية, MULA DŽAMI ALEL KAFIJA, Istanbul, 1303/1885., tvrdi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 289 stranice.
- ABDURRAHMAN B. MUHAMMED EL-DŽAMI, ملا جامي علي الكافية, MULA DŽAMI ALEL KAFIJA, Dr. Husejn Remdi, Istanbul, 1310/1892., tvrdi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 289 stranice.
- ABDURRAHMAN B. MUHAMMED EL-DŽAMI, ملا جامي علي الكافية, MULA DŽAMI ALEL KAFIJA, Štamparija Arif ef.,

Istanbul, 1328/1910., tvrdi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 222 stranice.

- MUSTAFA B. HAMZA, شرح الاظهار, ŠERH LIL-IZHARI, Državna štamparija, Istanbul, 1243/1877., tvrdi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 308 stranica.
- ŠEJH MUSTAFA B. HAMZA, نتاءج الافكار شرح اظهار الاسرار, NETAJIDŽUL-EFKARI ALA IZHARIL-ESRARI, H. Muharrem ef. Bošnjak, Istanbul, 1288/1871., tvrdi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 207 stranica.
- ŠEJH MUSTAFA B. HAMZA, اطه لي جديد علي الاظهار, ADALI DŽEDID ALEL-IZHAR, Istanbul, 1288/1871., tvrdi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 300 stranica.
- ŠEJH MUSTAFA B. IBRAHIM, عوامل تحفة سي, AVAMILU-TUHVETI, Daru-š-šaba'a El-Amire, Istanbul, 1265/1847., tvrdi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 213 stranica.
- EŠ-ŠEJH MUSTAFA B. IBRAHIM, تحفة العوامل, THFETUL-AVAMIL, Državna štamparija, Istanbul, 1306/1888., tvrdi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 104 stranice.
- EŠ-ŠEJH MUSTAFA B. IBRAHIM, تحفة الاخوان علي العوامل, TUHVETUL-IHVAN ALEL-AVAMILI, Hadži Husejn, Istanbul, 1307/1889., tvrdi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 158 stranica.
- EŠ-ŠEJH MUSTAFA B. IBRAHIM, تحفة العوامل, TUHVETUL-AVAMIL (TUHVETUL-IHVAN), Osmanska štamparija, Istanbul, 1310/1892., tvrdi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 93 stranice.
- EŠ-ŠEJH MUSTAFA B. IBRAHIM, تحفة العوامل, TUHVE-TUL-AVAMIL, Državna osmanska štamparija, Istanbul, 1310/1892., tvrdi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 93 stranice.
- SE'ADUDDIN ET-TEFTAZANI, عزّي شرحي سعدالدين, IZZI ŠERHI SEADUDDIN, Hafiz Ahmed, Istanbul, 1305/1887., mehki uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 80 stranica.

- 'ALAME B. 'UKAJL, شرح الافية, ŠERHU ELFIJJE, Štamparija „Hajrija“, Kairo, 1306/1888., mehki uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 172 stranice. (Napomena: Autor „Elfijje“ je Džemaluddin b. Malik).
- MUHARREM EFENDI, حاشية محرم افندي (1), HAŠIJETU MUHARREM EFENDI (I sv.), Istanbul, 1308/1890., tvrdi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 632 stranice.
- MUHARREM EFENDI, حاشية محرم افندي (1), HAŠIJETU MUHARREM (I sv.), Mearifu Nezaret, Istanbul, 1310/1892., tvrdi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 632 stranice.
- MUHARREM EFENDI, حاشية محرم افندي (2), HAŠIJETU MUHARREM EFENDI (II sv.), H. Muharrem efendi Bosnevi, Istanbul, 1283/1866., tvrdi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 605 stranica.
- HUSEJN B. AHMED ZEJNI ZADE, معرب الكافية, MU'REBUL-KAFIJE, Istanbul, 1301/1883., tvrdi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 416 stranica.
- HUSEIN B. AHMED ZEJNI ZADE, معرب الاظهار, MU'REBUL-IZHAR, h. Muharrem efendi El-Bosnevi, Istanbul, 1291/1873., tvrdi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 271 stranica.
- ŠEJH MUSTAFA B. IBRAHIM, تحفة العوامل, TUHVETUL-AVAMIL, tvrdi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 244 stranice.
- ŠEJH MUSTAFA B. HAMZA, اطه لي جديد على الاظهار, ADALI DŽEDID ALEL-IZHAR, Istanbul, 1233/1817., tvrdi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 267 stranica.
- MUSTAFA DŽEMIL I AHMED KASIM, صرف عربي و تمرينات, SARFI AREBI VETERMINAT, „Ibrahim Hilmi“, Istanbul, 1323/, tvrdi uvez, arapski i turski jezik, arapsko pismo, 220 stranica.
- انشاده مستعمل عربي لغتلى, mehki uvez, arapski i turski jezik, arapsko pismo, 48 stranica.

- MUSTAFA B. ŠEMSUDDIN EL-KARAHISARI EL-AHTERI, اختري كبير (1-2), *AHTERI KEBIR (I i II sv.)*, Štamparija „Ahmed Kamil“, Istanbul, 1324/1806., tvrdi uvez, arapski i turski jezik, arapsko pismo, 1204 stranice.
- MEDŽUDUDIN EBU TAHIR MUHAMMED EL-FIRUZABADI, الأوقيانوس البسيط ترجمة القاموس المحيط (1), *EL-ULKIJANUS EL-BESIT, PREVOD EL-KAMUSUL—MUHIT (I sv.)*, 1250/, mehki uvez, arapski i turski jezik, arapsko pismo, 943 stranice. (Napomena: Nedostaju prve 4 stranice).
- MEDŽUDUDIN EBU TAHIR MUHAMMED EL-FIRUZABADI, الأوقيانوس البسيط ترجمة القاموس المحيط (2), *EL-ULKIJANUS EL-BESIT, PREVOD EL-KAMUSUL—MUHIT (II sv.)*, 1250/, mehki uvez, arapski i turski jezik, arapsko pismo, 939 stranica. (Napomena: Nedostaju prvih 10 strana).
- MEDŽUDUDIN EBU TAHIR MUHAMMED EL-FIRUZABADI, الأوقيانوس البسيط ترجمة القاموس المحيط (3), *EL-ULKIJANUS EL-BESIT, PREVOD EL-KAMUSUL—MUHIT (III sv.)*, 1250/, mehki uvez, arapski i turski jezik, arapsko pismo, 983 stranice.
- ESSEJJID EŠŠERIF ALI B. MUHAMMED EL-DŽURDŽANI, تعريفات سيدي, *TE'ARIFAT SEJJIDI*, H. Ali Rida, Istanbul, 1275/1858, tvrdi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 119 stranica. (Napomena: Štampano kao rukopis ESSEJJID EŠŠARIRA KUTAHIJE).
- Turski jezik, 5 knjiga:
 - MUHAMMED RIFAT MANASIRLI, كليات قواعد عثمانية, *KAVAIIDI OSMANIJE*, „Mahmutbeg“, Istanbul, 1303 /, tvrdi uvez, turski jezik, arapsko pismo, 356 stranica.
 - AHMED DŽEVDET-PAŠA, قواعد تراكيب, *KAVAIIDI TURKIJJE*, Istanbul, mehki uvez, turski jezik, arapsko pismo, gramatika arapskog jezika, 43 stranice.
 - قواعد عثمانية, *KAVAIIDI OSMANIJE*, Istanbul, mehki uvez, turski jezik, arapsko pismo, gramatika turskog jezika, 135 stranica.

- ŠEMSUDDIN SAMI, قاموس تركي (2), *KAMUSI TURKI (II dio)*, „Ikdami Ahmed Dževdet“, Istanbul, 1318/, tvrdi uvez, turski jezik, arapsko pismo, 897-1674-799 stranica. (Napomena: „Prvi dio knjige nije pronađen).
- MUHAMMED MUSTAFA ELVANI, لغت ونقولي, Istanbul, 1217/, tvrdi uvez, turski jezik, arapsko pismo, 650 stranica. (Napomena: Ovo je prevod djela *Es-Sahhabi* od Dževherija.).
- Povijest, 6 knjiga:
 - ALI DŽEVAD, مختصر تاريخ اسلام, *MUHTEŠARI TARIHI ISLAM*, Kasbad, Istanbul, 1309/, tvrdi uvez, turski jezik, arapsko pismo, 128 stranica. (Napomena: Nedostaju stranice, oštećeno).
 - AHMED DŽEVDET, قصص انبياء علم السلام, *KISASI ENBIJA*, Istanbul, 1308/, tvrdi uvez, turski jezik, arapsko pismo, 160 stranica. (Napomena: Oštećeno, nedostaje mnogo stranica).
 - AHMED DŽEVDET, قصص انبياء علم السلام, *KISASI ENBIJA (I dio)*, Istanbul, tvrdi uvez, turski jezik, arapsko pismo, 160 stranica.
 - HAFIZ HIDR ILIJAS, تاريخ اندرون, *TARIHI ENDERUN*, „Amira“, Istanbul, 1276/, mehki uvez, perzijski i arapski jezik, arapsko pismo, (unutarnja istorija), 503 stranice.
 - AHMED MIDHAT, تاريخ عموم, *TARIHI UMUMI*, Istanbul, tvrdi uvez, turski jezik, arapsko pismo, (opća istorija), 212 stranica. (Napomena: Oštećeno, nedostaju prve i zadnje stranice).
 - EJUB SABRI, محمود السير, *MAHMUDUS-SIJER*, „Jahja“, Istanbul, 1287/, tvrdi uvez, turski jezik, arapsko pismo, 599 stranica.

- Islamska vjeronauka, 6 knjiga:
 - علم حال, *ILMIHAL*, Istanbul, 1303/1934., mehki uvez, turski jezik, arapsko pismo, 40 stranica.
 - علم حال, *ILMIHAL*, Istanbul, 1303/1934., mehki uvez, turski jezik, arapsko pismo, 32 stranice.
 - AHMED EMIN ISTANBULI KADIZADE, شرح بر كيوي, Istanbul, 1266/1849., tvrdi uvez, turski jezik, arapsko pismo, 279 stranica.
 - ISMAIL B. OSMAN B. BEKR B. JUSUF, شرح تعليم المتعلم, *ŠERH TALIMUL-MUTE'ALLIM*, „Državna štamparija“, Istanbul, 1286/1869., tvrdi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 153 stranice.
 - KADI ZADE ISLAMBOLI AHMED B. MUHAMMED, جوهره, احمدية في شرح الوصية المحمدية, *DŽEVHEREI AHMEDIJJETI FI ŠERHIL-VASIJJETIL-MUHAMMEDIJJETI*, „Amira“, Istanbul, 1229/1813., tvrdi uvez, turski jezik, arapsko pismo, (*Ahmedovski vrijedni dragulj*), 314 stranica. (Napomena: Djelo je komentar *Vasijjet-name* od Pir Ali El-Bergivije).
 - MUHAMMED EMIN B. HASAN, نجات المؤمنين, *NEDŽA-TUL-MU'MININ*, Istanbul, 1308/, tvrdi uvez, turski jezik, arapsko pismo, 96 stranica. (Napomena: U sastavu ovog sveska nalazi se 8 risala, poslanica, koje govore o islamskoj vjeronauci).
- Rukopisi 14 knjiga:
 - (Prepisivač) SUDE IBRAHIM B. OMER, عقاء دنسفي, *AKAIDI NESEFI*, 1114/1698., tvrdi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 79 stranica.
 - (Prepisivač) HASAN B. OMER, كتاب القدوري, *KITABUL-KUDURI*, 1217/1802., tvrdi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 100 stranica.
 - كتاب القدوري, *KITABUL-KUDURI*, arapski jezik, arapsko pismo, 115 stranica.

- (Prepisivač) EŠ-ŠEJH MUHAMMED ES-SETAD AHMED, ملتقى الابحر, *MULTEKAL-EBHURI*, 1092/1681., arapski jezik, arapsko pismo, 188 stranica.
- ملتقى الابحر, *MULTEKAL-EBHURI*, arapski jezik, arapsko pismo, 250 stranica. (Napomena: Na kraju rukopisa, umjesto prepisivača, stoji pečat “Osman Šahri”).
- ŠAKIR B. MUHAMMED B. MUSTAFA, مرازية, *BEZAZIJE*, 931/1524., arapski jezik, arapsko pismo, 456 stranica.
- Nedostaje naslov, turski jezik, arapsko pismo, 130 stranica.
- أسطواني, *USTUVANI*, 90 stranica.
- Nedostaje naslov, turski jezik, arapsko pismo, 107 stranica.
- الفوائد الضيائية شرح القاضية, *EL-FEVAJIDUDIJAIJE ŠERHUL-KADIJE*, 1217/1802., arapski jezik, arapsko pismo, 144 stranice.
- (Prepisivač) SALIH B. JAHJA TUZLEVI, شرح شاهدي, 0081/6121., perzijski i turski jezik, arapsko pismo, 91 stranica.
- اراده جزء به رساله سي, *IRADEI DŽUZIJJE RISALESİ*, arapski i turski jezik, arapsko pismo, (Rasprava o slobodi volje), 83 stranice.
- Nedostaje naslov, arapski jezik, arapsko pismo, 119 stranica.
- (Prepisivač) OMER, Nedostaje naslov, 1183/1767., tvrdi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, (Istorija Božijih poslanika), 20 stranica.
- Beletristika, 3 knjige:
 - ŠEJH SADI ŠIRAZI, گلستان شیخ سعدي شیرازی, „Osmanijja“, Istanbul, 1302/, perzijski jezik, arapsko pismo, I-206, II-281 stranica. (Napomena: Oba primjerka su oštećena).

- MUSTAFA ISAMUDDIN, شرح التلخيص والمختصر, *ŠERH TEL-HISUL-MUHTEŠAR*, Istanbul, 1299/, tvrdi uvez, turski jezik, arapsko pismo, 272 stranice.
- SUDI EFENDI, شرح كليستان لسعدي الشيرازي, *ŠERHU ĐULI-STAN SAADI ŠIRAZI*, H. Muharrem Efendi Bosnevi, Istanbul, 1291/, tvrdi uvez, turski jezik, arapsko pismo, 512 stranica.
- Razno, 8 knjiga:
 - MUSTAFA HAMI PAŠA, وظائف أطفال رساله سيد, „Amira“, Istanbul, 1291/, turski jezik, arapsko pismo, 136 stranica.
 - علاولي نزهة المنشئات, *ALA VELI NUZHETUL-MUNŠE'AT*, „Osmanska štamparija“, Istanbul, 1290/., tvrdi uvez, turski jezik, arapsko pismo, 164 stranice.
 - KEDUSI, ترجمه مقنطرات, *TERDŽEMEIMUKANTARAT*, „Štamparija Mahmudbeg“, Istanbul, 1301/., tvrdi uvez, turski jezik, arapsko pismo, 39 stranica.
 - ŠEVKET, فاءدهلي قراءت, *FAIDELI KIRAET*, Istanbul, 1307/, tvrdi uvez, turski jezik, arapsko pismo, 55 stranica.
 - VILAJETSKA UPRAVA, مناستير ولايته مخصوص سالنامه, *MANASTIR VILAJETINA MAHSUS SALNAME*, Vilajetska štamparija, 1308/, turski jezik, arapsko pismo, (Godišnjak Bitoljskog vilajeta), 248 stranica.
 - MUHAMMED B. ŠEJH ALI EL-HAMIDI, رسالة الكورة للحميدي, *RISALETUL-KJURE*, tvrdi uvez, arapski i turski jezik, arapsko pismo, 96 stranica.
 - ALI B. MUHAMMED EL-DŽURDŽANI, تعريفات, *TE'ARIFAT*, Državna štamparija, Istanbul, 1269/1852., tvrdi uvez, arapski jezik, arapsko pismo, 119 stranica.
 - MUSTAFA HAMI PAŠA, وظائف أطفال, *VEZAIIFI ATFAL*, „Amira“, Istanbul, 1291., turski jezik, arapsko pismo, 136 stranica.

U knjizi inventara našli smo informaciju o 152 knjige, za koje smo, na osnovu unesenih podataka, mogli ustanoviti da su pripadale fondu stare medresanske biblioteke. Naveli smo djela prema oblastima, kako su navedena u knjizi inventara. Naši vrijedni alimi Enver Mulahalilović i Ahmed Mešić, obradom i unosom spašene građe u knjigu inventara, omogućili su nam da imamo uvid o kakvoj vrsti literature je riječ. U ovom tekstu su spomenuta djela onako kako su to naveli i opisali Enver Mulahalilović i Ahmed Mešić.

Najstarije djelo u starom medresanskom fondu je rukopis djela *برازية*, *BEZAZIJJE*, koji je prepisao izvjesni ŠAKIR B. MUHAMMED B. MUSTAFA 931/1524. godine na arapskom jeziku i pismu, na 456 stranica.

Među najstarijim djelima u fondu je i rukopis djela *ملتقى الابر*, *MULTEKAL-EBHURI*, koji je prepisao EŠ-ŠEJH MUHAMMED ES-SETAD AHMED 1092/1681. godine. Želja nam je bila, da makar na osnovu popisa iz inventarne knjige omogućimo uvid u dio fonda koji je spašen i smješten u JU Specijalnu biblioteku „Behram-beg“ u Tuzli. Na osnovu popisa može se makar djelimično saznati o vrsti literature koja se koristila u odgojno-obrazovnom procesu Medrese prije njenog zatvaranja. A kao jedan od razloga zašto je biblioteka dobila ime po Behram-begu bio je i taj što značajan dio fonda knjiga na orijentalnim jezicima potječe iz biblioteke Behram-begove medrese. Smatramo da ovaj popis može biti od koristi budućim istraživačima, kao i da bude poticaj za veće interesovanje prema kulturnom blagu koje posjedujemo.

2. Školska biblioteka u periodu reaktiviranja rada Behram-begove medrese

U ratnoj 1993. godini, u punom jeku agresije na našu domovinu Bosnu i Hercegovinu, obnovljen je rad Behram-begove medrese. Nastava za učenike i učenice 271. generacije počela je 6. oktobra 1993. godine. U početku Medresa nije imala svoje prostorije pa se nastava za dva muška odjeljenja odvijala u podrumskim prostorijama OŠ “Jala”, a za jedno odjeljenje učenica u prostorijama tadašnje zgrade Međžlisa Islamske zajednice Tuzla. Ratna dešavanja uzela su svoj danak i u školstvu. Blokade, nestašice, svakodnevna granatiranja otežavali su život svima. U takvim okolnostima nije se razmišljalo o formiranju vlastite biblioteke i njenog fonda. Tražila su se druga prelazna rješenja

za učenike i učenice u savladavanju nastavnih sadržaja. Gimnazija "Meša Selimović" u Tuzli otvorila je svoja vrata i fond svoje školske biblioteke stavila na raspolaganje učenicima Behram-begove medrese u Tuzli. Pored gimnazijske školske biblioteke, učenici su koristili i fond JU Specijalne biblioteke "Behram-beg" u Tuzli. Vjerovatno su oni najsnalažljiviji među učenicima koristili i usluge Narodne i univerzitetske biblioteke "Derviš Sušić" u Tuzli. Dakle, Medresa nije imala svoju školsku biblioteku i cijelu 1993/94. školsku godinu učenice i učenici su koristili usluge gore navedenih biblioteka.

3. Formiranje školske biblioteke i bibliotekari

U proljeće 1994. godine Medresa je dobila nove prostorije u Rudarskom školskom centru u Tuzli, u naselju Irac. Renovirao se administrativni dio zgrade, kao i objekat "C" gdje su u prizemlju bile smještene učionice za učenike, a na prvom spratu učionice za učenice i spavaonice. Na ulazu u administrativni dio bila je prostorija za portirnicu, a pokraj nje je bila mala prostorija veličine 6 - 8 m². U toj maloj prostoriji bio je smješten manji fond knjiga. Učenik (tada) drugog razreda Medrese Husein Jukan izdavao je knjige na korištenje učenicima. Evidenciju o izdavanju knjiga na korištenje učenicima vodio je u posebnoj svesci.

U školskoj 1995/96. godini poduzeti su ozbiljniji koraci u formiranju školske biblioteke. Godine 1996. nabavljena je i prva inventarna knjiga za potrebe biblioteke. U to vrijeme obnovljena je i druga zgrada, objekat "B". U tom objektu u prizemlju je bila zbornica i restoran za učenike, na prvom spratu su bile dvije učionice, a ostale prostorije na istom spratu su bile spavaonice. Na drugom spratu je bilo isto kao i na prvom. Ovaj objekat ima prostorije i u suterenu. Jedna od tih prostorija u suterenu bila je predviđena za biblioteku. Prostorija je površinom i uslovima zadovoljavala potrebe za smještaj školske biblioteke. Prostorija je veličine (otprilike) 7x5 metara gdje su prvobitno bile smještene metalne police za knjige. Uposlenici Narodne i univerzitetske biblioteke Tuzla, Zijad Sarajlić i Munevera Babajić, pomogli su u formiranju školske biblioteke Medrese. Upoznali su budućeg bibliotekara Sevret-ef. Mehmedčehajića sa načinom i funkcioniranjem biblioteke. Data su uputstva kako se koriste kartice za knjige i čitaoce, kako se upisuje građa u inventarnu knjigu, kako se knjige numerišu, i ostale neophodne smjernice za normalno funkcioniranje biblioteke. Sevret Mehmedčehajić je išao i na dodatne

instrukcije kod Enise Žunić, uposlenice Narodne i univerzitetske biblioteke Tuzla. Na mjestu bibliotekara Sevret-ef. Mehmedčehajić radio je sve do dolaska u Medresu Amir-ef. Sakića, koji preuzima rad u školskoj biblioteci. U ovom periodu biblioteka nije u potpunosti funkcionirala u pravom smislu te riječi sve do 1998. godine. Učenici su se i u ovom periodu snalazili i koristili fondove drugih biblioteka, a prvenstveno fond JU Specijalne biblioteke “Behram-beg” u Tuzli i Narodne i univerzitetske biblioteke u Tuzli. U tom vremenu pripremljeni su pečati neophodni za obilježavanje bibliotečke građe u školskoj biblioteci.

U ratnom periodu svi su se uključivali u one segmente života i rada gdje su mogli dati svoj doprinos. Učenik drugog razreda Medrese Husejin Jukan preuzeo je obavezu da radi u školskoj biblioteci. Veoma odgovorno i savjesno je vršio svoj zadatak. Husejin je bio, na osnovu svega što smo rekli do sada, prvi član Bibliotečke sekcije Behram-begove medrese. Kada je medresa dobila nove prostorije u bivšem Rudarskom školskom centru, spomenuli smo da je pokraj portirnice bila manja prostorija gdje su bile smještene knjige namijenjene za izdavanje učenicima na korištenje. Na tom mjestu, prvi član Bibliotečke sekcije radio je između podne i ikindije namaza svakim radnim danom. U navedenom periodu učenice i učenici su mogli da zaduže knjigu koju su željeli da čitaju. Kada je u pitanju nabavka knjiga, istakao je da su to uglavnom bile donacije. Nešto od tih knjiga donirala je i Gimnazija “Meša Selimović”, zatim donacije iz Sarajeva, kao i donacije privatnih lica. Spomenuo je Osman-ef. Kavazovića koji je donirao oko 150 - 200 knjiga školskoj biblioteci. Početni fond za vrijeme učenika bibliotekara Husejina Jukana brojao je oko 900 - 1000 bibliotečkih jedinica. Najviše je bilo beletristike. Prva inventarna knjiga (sveska koju je Husejin vodio) bila je obična sveska u kojoj su upisivane knjige po brojevima. Taj broj prenijeli bi na knjigu. Prilikom izdavanja knjiga na čitanje upisivao bi naslov djela, autora, ime onog koji zadužuje, datum zaduženja, datum vraćanja, potpis onog ko zadužuje i potpis bibliotekara. Dakle, postojao je određeni sistem funkcioniranja biblioteke i praćenja izdavanja građe. Po tom sistemu Husejin je radio sve do drugog polugodišta četvrtog razreda Medrese kada se uvode kartice za knjige i čitaocima i inventarna knjiga. To je bio dosta olakšavajući način izdavanja građe i njenog evidentiranja.

Amir-ef. Sakić je počeo raditi u Medresi 15. 10. 1996. godine na mjestu noćnog odgajatelja. On spominje malu prostoriju kraj

portirnice koja je služila kao biblioteka i Husejna Jukana koji je radio na izdavanju bibliotečke građe na korištenje. Amir-ef. Sakić je radio kao noćni odgajatelj dvije godine, tj. sve do 1998. godine kada postepeno preuzima obaveze u biblioteci, kao i formiranje i vođenje Informatičke sekcije. Službeno je bio zaposlen kao noćni odgajatelj, ali je vodio računa i o školskoj biblioteci i njenom funkcioniranju. Godine 1998. biblioteka je izmještena u prostoriju u suterenu objekta "B" kada i Amir-ef. Sakić preuzima rad u biblioteci. Ubrzo potom polaže i stručni ispit iz bibliotekarstva. U suterenu su postavljene metalne police za knjige koje je napravio Sejdaliya Vrabac, tadašnji uposlenik u Medresi na mjestu portira. Police su bile raspoređene oko zidova, sedam običnih jednodijelnih polica, i u sredini prostorije u dva reda bilo je smješteno 6 duplih polica. Prema riječima Sevreta Mehmedčehajića i Amira Sakića, donacija novih polica za školsku biblioteku desila se u vrijeme kada je Bošnjački institut preselio svoj fond u Sarajevo 2001. godine. Metalne police, nakon zamjene sa novim policama koje je donirao Fond Adila Zulfikarpašića, smještene su u depo i korištene za odlaganje viškova bibliotečke građe i druge potrebe. Važno je istaći da su pomenuti uposlenici NUB "Derviš Sušić" u Tuzli, Zijad Sarajlić i Munevera Babajić, dolazili nekoliko puta i pomagali bibliotekaru u organizaciji rada školske biblioteke. Opredjeljenje tadašnjeg menadžmenta medrese je bilo da se učenici uključuju u sve aktivnosti škole. Tako je bilo i u radu školske biblioteke. Formirana je Bibliotečka sekcija u koju je bio uključen po jedan učenik iz svakog odjeljenja. Na taj način su informacije iz biblioteke brzo dostavljane učenicima po odjeljenjima, ali i obratno. Na takav način je popularizirano i čitanje među učenicima. Učenici koji su bili u sekciji su prenosili informacije o novim naslovima ili su preporučivali određene naslove svojim kolegama/kolegicama da čitaju. Ovaj način funkcioniranja školske biblioteke omogućio je da se učenicima skrene pažnja na kašnjenje prilikom vraćanja zadužene bibliotečke građe. U ovom periodu značajan broj učenika je bio uključen u razne školske aktivnosti i sekcije, a Amir-ef. posebno naglašava ozbiljnost i odgovornost članova Bibliotečke sekcije. Menadžment medrese pružao je biblioteci adekvatnu pažnju. Podržavao je sve aktivnosti koje su doprinosile kvaliteti odgoja i obrazovanja učenika i učenica. Nastojao je da se fond biblioteke kvalitetno dopunjava shodno mogućnostima. Posebna pažnja posvećivala se popularizaciji čitanja među učenicima Medrese. Brojne aktivnosti upriličene su u tom pravcu. Organizirane su književne večeri, posjećivane su promocije

knjiga, održavana razna predavanja koja su podsticala učenike na druženje sa knjigom. Svakom pojedinom koraku u razvoju školske biblioteke prilazilo se veoma odgovorno i oprezno. Saradnja između menadžmenta škole, bibliotekara, nastavnog osoblja i učenika bila je izvrsna. Na početku svake godine bibliotekar (Amir) je pripremao evidenciju raspoloživih lektirnih naslova za pojedine predmete. Zajedno s profesorima pravio je raspored lektira za čitanje po odjeljenjima tako da se s manjim brojem primjeraka jednog lektirnog naslova kvalitetno raspolagalo. S obzirom da je 15 primjeraka jednog lektirnog naslova bio minimum u to vrijeme, jedno odjeljenje je imalo na raspolaganju taj naslov 15 dana. To vrijeme je bilo dovoljno da svi učenici jednog odjeljenja pročitaju predviđenu lektiru.

Prvi softver, tj. baza podataka za obradu bibliotečke građe i njeno evidentiranje, urađen je u Microsoft office paketu u Accessu. Softver je mogao da radi osnovne funkcije, poput informacije o cijeloj bibliotečkoj građi, izdavanje učenicima građe i drugi izvještaji koji su se radili po potrebi.

Muhamed Hasanspahić je počeo raditi u Medresi 2003. godine kao noćni odgajatelj. U drugom polugodištu 2003/2004. školske godine, pored osnovne obaveze, radio je i na poslovima bibliotekara kada je Amir bio odsutan nekoliko mjeseci. U školskoj 2004/2005. godini Muhamed je radio kao dnevni odgajatelj, da bi od školske 2005/2006. godine preuzeo poslove u školskoj biblioteci. Tada je biblioteka iz suterena premještena u nove prostorije koje su namjenski urađene za biblioteku. Sva bibliotečka građa iz suterena je prebačena u nove prostorije. Nove police koje je donirao Fond Adil-bega Zulfikarpašića raspoređene su po biblioteci. Raspored bibliotečke građe se samo prenio po starom principu iz suterena. Rad Bibliotečke sekcije je nastavljen onako kako je i uspostavljen na početku. Članovi bibliotečke sekcije radili su na izdavanju građe na korištenje učenicima, kao i razduživanje. Muhamed je nastavio već ustaljenu saradnju sa nastavnicima u vezi sa nabavkom lektirnih naslova, koji su stavljeni na raspolaganje učenicima. Lista deziderata je redovno dopunjavana i pratile su se potrebe nastavnika i učenika. U ovom periodu namjera je bila da se sa 15 primjeraka jednog lektirnog naslova poveća na 30. Postepeno se radilo na tom planu i lektirni fond se u kontinuitetu obogaćivao. Biblioteka je tada imala oko 150 m² svog prostora. Čitaonica je smještena u prostoriju prvobitne zbornice. Veliki sto, koji je bio inventar zbornice, ostao je u čitaonici i učenici ga rado koriste za učenje i rad. Oko zida čitaonice postavljene su police sa knjigama. Najviše građe u

čitaonici je na arapskom jeziku. Tu su također smještene enciklopedije, serijske publikacije, rječnici stranih jezika i sve ono što je svakodnevno potrebno za nastavu. U drugom dijelu biblioteke smještena je stručna građa, islamistika, književnost i lektirni naslovi. Na spratu iznad polica sa knjigama nalaze se dva kluba; jedan sa većim stolom i 8 stolica, a drugi sa sećijom i dva manja stolića. Prostor je predviđen za druženje i razgovor nastavnika i učenika ili samo učenika. Ovaj prostor učenici koriste i tokom priprema za razna takmičenja. Veoma je ugodan i prijatno je raditi u njemu. Također, uz polukružni zid nalazi se isti takav sto dužine 4 - 5 metara sa 5 računara namijenjen za svakodnevno korištenje. Učenicima su uvijek dostupni. U tom dijelu se nalazi i sto sa dežurnim učenikom iz Bibliotečke sekcije koji je radio na izdavanju građe na korištenje kao i razduživanje. Softver koji se koristio ranije i sada je u upotrebi. Baza podataka u Microsoft accessu se još uvijek korsiti, sa razlikom što se baza, iz dana u dan, obogaćivala sa novim bibliotečkim jedinicama. Karakteristike ovog perioda rada školske biblioteke, u odnosu na onaj kada je biblioteka bila smještena u suterenu, je u tome što je sada biblioteka otvorenog tipa. Učenici mogu podići knjigu, čitati, pisati ili učiti u čitaonici ili u prostoru kluba. Mogu pretraživati literaturu u biblioteci i uzeti ono za što se zainteresuju. Školska biblioteka Behram-begove medrese je mjesto gdje učenici i učenice rado provode vrijeme. Razne školske aktivnosti realizuju se u ovom veselom i radosnom kutku. Članovi Žurnalističke sekcije tu pronalaze potrebnu inspiraciju u knjigama i periodici. Međusobna druženja učenika i učenica, kao i profesora su česta u ovom prostoru. Profesori su česti posjetioci čitaonice gdje sa učenicima zajedno rade na nekim školskim projektima ili zajedno istražuju neku oblast. Profesori i učenici ovaj prostor posebno doživljavaju, pa je česta i realizacija izborne nastave u čitaonici ili klubovima biblioteke.

Važno je istaći da je školska biblioteka sada na tom nivou da može učenicima i profesorima omogućiti literaturu za podučavanje i savladavanje nastavnog gradiva. Kako smo istakli, ambijent biblioteke je veoma ugodan i prijatan. Planski se radilo i radi se još uvijek da učenici zavole knjigu i da im ona bude važan prijatelj u svakodnevnom životu. Knjiga je jedan od puteva cjeloživotnog učenja. Raditi na tome da mladi ljude zavole knjigu i da se kroz život druže s njom je cilj koji nikada ne bismo trebali ispustiti iz djelokruga naše pažnje i prioriteta kao nastavnika, odgajatelja, roditelja, pedagoga i bibliotekara.

4. Knjige inventara

U školskoj biblioteci postoje tri inventarne knjige. Prvu knjigu inventara popunjavao je bibliotekar Amir Sakić. Na kraju prve inventarne knjige upisan je sljedeći tekst: "U ovu Inventarnu knjigu školske biblioteke Behram-begove medrese je upisano 3.650 (trihiljadešestopedeset) pojedinačnih publikacija u periodu od 25. jula 1997. godine do (prazan prostor) godine." (bibliotekar Amir Sakić)

Zadnja upisana knjiga pod brojem 3.650 je inventarisana 15. januara 2001. godine tako da se ova inventarna knjiga zaključuje sa tim datumom. Prva inventarisana knjiga u školskoj biblioteci Medrese je Kur'an iz 1979. godine (štampano u Damasku), a zadnja (3.650) u ovoj inventarnoj knjizi je *Klasična kultura islama* od Nerkeza Smailagića, izdata u Zagrebu 1976. godine.

Druga inventarna knjiga školske biblioteke obuhvata period od 17. 1. 2001. godine pa sve do 13. 2. 2013. godine. Prva upisana knjiga u ovu inventarnu knjigu je pod brojem 3.651 *Kisasul-Hajvani fil Kur'ani* autora Ahmeda Behdžeta, izdata u Kairu 2000. godine. Zadnja upisana je pod rednim brojem 9.590 *Rječnik stranih riječi* autora Bratoljuba Klaića, izdata u Zagrebu 2004. godine. Ovu inventarnu knjigu su popunjavali bibliotekari Amir Sakić i Muhamed Hasanspahić.

Prva upisana knjiga u trećoj inventarnoj knjizi je pod brojem 9.591, *Bitka za Boga: fundamentalizam u judaizmu, kršćanstvu i islamu*, izdata u Sarajevu 2007. godine. Treća inventarna knjiga se još uvijek popunjava, a zadnji broj koji je upisao Muhamed Hasanspahić je 9.818, *Pad kuće Ušer* autora Alana Poa, izdata u Tuzli 2005. godine, na datum 15. 4. 2014. godine.

Trenutno na mjestu školskog bibliotekara radi Rijad Šestan, koji je poslove od Muhameda Hasanspahića preuzeo 31. avgusta 2014. godine.

U ovom radu pokušali smo dati kratak historijski prikaz o školskoj biblioteci i njenim bibliotekarima u periodu od 1993. do 2014. godine. Nadamo se da ćemo više napisati o građi školske biblioteke, njenom rasporedu i korištenju u narednom tekstu koji ćemo objaviti u *Kapiji*, godišnjaku Behram-begove medrese.

Zaključak

Školske biblioteke predstavljaju važan faktor u postizanju odgojno-obrazovnih ciljeva. Biblioteka je više od "zbirke knjiga". Biblioteka je nastavni prostor, prostor za kreativnost i opuštanje uz knjigu, individualno učenje, izvor znanja i informacija... U vezi s tim je neophodno kod učenika i učenica podsticati i razvijati svijest o važnosti čitanja. Kultura čitanja se razvija još od najranijeg uzrasta, pa je utjecaj roditelja i prvih učitelja itekako važan. Jedan od načina poučavanja i pojašnjavanja ljudima vjere kod Poslanika, a.s., je bio primjerom. Na isti način se kod vlastite djece i učenika koje podučavamo može razvijati interesovanje i ljubav prema knjizi i čitanju.

Moderna vremena i nove tehnologije sa sobom donose ne samo olakšice već i izazove sa kojima se društvo prije nije susretalo. Podsticati učenike da moderne tehnologije koriste u učenju i savladavanju nastavnih sadržaja zahtijeva, s druge strane, kontinuiranu edukaciju i lično usavršavanje nastavnika, pedagoga, odgajatelja i bibliotekara kako bi adekvatno mogli odgovoriti svom pozivu: podučavanju.

Podučiti učenika da uči i da je to cjeloživotna zadaća i potreba svakog čovjeka je način koji nam omogućava da se kvalitetnije nosimo sa izazovima koje nam vrijeme donosi. Jedan od načina cjeloživotnog učenja je i čitanje knjiga. Članstvo u jednoj od biblioteka i redovno posjećivanje biblioteka radi iznajmljivanja knjiga i proširivanja svog vlastitog znanja i iskustva trebalo bi da bude naša kulturološka odrednica. Na tom putu ličnog samopodučavanja školska biblioteka zauzima značajno mjesto.

Hazreti Alija, r. a., označio je ispravan odnos roditelja i društva prema mlađim naraštajima rekavši: "Odgajajte svoju djecu za vrijeme u kojem će oni živjeti, a ne za vrijeme u kojem vi živite." Nadamo se da će ove riječi naći svoje mjesto u našim razmišljanjima o budućim planovima i programima za odgoj i obrazovanje naše omladine.

Literatura

1. Čeliković, S. (2014). *Islamske biblioteke u Bosni i Hercegovini 1878-2010*. Tuzla: JU Specijalna biblioteka "Behram-beg".
2. Čeliković, S. (2019). *Biblioteke i bibliotekarstvo u Bosni i Hercegovini 1975-2010*. Tešanj: Planjax d.o.o.
3. Karić, E. (2004). *Prilozi za povijest islamskog mišljenja u Bosni i Hercegovini XX stoljeća I*. Sarajevo: El-Kalem.
4. Kujundžić, E. (2008). *Stručna sehara za savremenog bibliotekara*. Sarajevo: Laboratorija akademske pismenosti - LAPIS.
5. Mehmedović, A. (2018). *Leksikon bošnjačke uleme*. Sarajevo: Gazi Husrev-begova biblioteka.
6. Mešić, A., & Mulahalilović, E. (1993). *Knjiga inventara bibliotekskog fonda stare medrese*. Tuzla: JU Specijalna biblioteka "Behram-beg".
7. Mešić, O. (2014). *Geometrija srca*. (Š. Ešić, ur.) Tuzla: Bosphorska riječ.
8. Mulahalilović, E. (2005). *Vjerski običaji muslimana u Bosni i Hercegovini*. Tuzla: Izdavačka kuća "Hamidović".
9. Rumi, D. (2016). *Mesnevija I*. (I. Z. Pajević, Ed., & A. Mešić, Trans.) Tuzla: Behram-begova medresa.
10. Suljkić, H. (1993). Kratka bilješka o Behram-begovoj medresi u Tuzli. *Hikmet*, 1, p. 28.
11. Suljkić, H. (1994). Kratke bilješke o Behram-begovoj medresi u Tuzli. *Hikmet*, 11, p. 385.
12. Inventarna knjiga, JU Specijalna biblioteka "Behram-beg" u Tuzli (uređivali: Enver Mulahalilović i Ahmed Mešić)
13. Intervju obavljen sa Sevretom Mehmedčehajićem 5. 1. 2015. godine u Behram-begovoj medresi u Tuzli.
14. Intervju obavljen s Muhamedom Hasanspahićem 12. 1. 2016. godine u Behram-begovoj medresi u Tuzli.
15. Intervju obavljen s Husejnom Jukanom 13. 1. 2016. godine telefonom.
16. Intervju obavljen s Amirom Sakićem 8. 1. 2016. godine u prostorijama Agencije za halal certificiranje.